

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Europos Taryba

Strasbūras, 2008 m. gruodžio 11 d.

CEPEJ (2008)8

**EUROPOS VEIKSMINGO TEISINGUMO KOMISIJA
(CEPEJ)**

**SATURN GAIRĖS
DĖL TEISMŲ LAIKO VALDYMO**

**Priimtos CEPEJ 12-osios plenarinės sesijos metu
(Strasbūras, 2008 m. gruodžio 10–11 d.)**

Pastaba: 2 priede yra Excel failų su matematinėmis formulėmis, kuriais teismai gali tiesiogiai pasinaudoti pildydami elektronines dokumentų formas. Formas galima rasti tinklalapyje www.coe.int/cepej, dokumentas „Teismų laiko valdymas“

SATURN GAIRĖS DĖL TEISMŲ LAIKO VALDYMO

I. Bendrieji principai ir gairės

A. Skaidrumas ir numatymas

1. Teismų klientai turėtų būti įtraukti į teismo proceso laiko valdymą.
2. Teismų klientai turėtų būti informuojami apie visus teismo proceso trukmę įtakojančius aspektus ir, kuomet būtina, su jais turi būti konsultuojamasi.
3. Teismo proceso trukmė turėtų būti numatoma kiek tai įmanoma tiksliau.
4. Bendrieji statistiniai ir kiti duomenys apie teismo proceso trukmę, ypač duomenys pagal bylų kategorijas, turėtų būti prieinami visuomenei.

B. Optimali trukmė

1. Teismo proceso trukmė turėtų būti optimali.
2. Bendrai ir visuomenės labai labai svarbu, kad teismo proceso trukmė būtų pagrįsta. Bylų nagrinėjimas neturėtų būti pernelyg ilgas. Esant tam tikroms aplinkybėms teismo procesas taip pat neturėtų būti pernelyg trumpas, jei tai neigiamai įtakotų teismo klientų teisę į teisingumą.
3. Teismo proceso laiko valdymas, jei jo neįtakoja pačių teismo klientų elgesys, turėtų būti paremtas nešališkumu ir objektyvumu, vengiant reikšmingų terminų skirtumų panašiose bylose.
4. Ypač dėmesį reikėtų atkreipti į bendrą teismo proceso trukmės tinkamumą nuo proceso inicijavimo pradžios iki bylos šalių reikalavimų, pareikštų teismo proceso metu, patenkinimo.

C. Planavimas ir duomenų rinkimas

1. Reikėtų planuoti teismo proceso trukmę tiek bendrai (planuoti vidutinę tam tikrų kategorijų bylų trukmę arba vidutinę proceso trukmę tam tikruose teismuose), tiek ir konkretaus proceso atžvilgiu.
2. Teismo klientai turi teisę, kad su jais būtų konsultuojamasi teismo proceso laiko valdymo ir datų nustatymo bei kitų procesinių veiksmų trukmės apskaičiavimo klausimais.
3. Teismo procesų trukmė turėtų būti kontroliuojama per bendrą ir veiksmingai veikiančią informacijos rinkimo sistemą. Ši sistema turėtų turėti galimybę greitai pateikti išsamius statistinius duomenis apie teismo procesų trukmę apskritai ir nustatyti pavienius pernelyg ir nepagrįstai ilgus teismo proceso atvejus.

D. Lankstumas

1. Teismo proceso laiko valdymas turėtų būti pritaikytas konkrečiam procesui, skiriant ypatingą dėmesį teismo klientų poreikiams.
2. Įstatymuose ar kituose teisės aktuose numatyti terminai turėtų būti taikomi atsargiai, atsižvelgiant į galimus skirtumus konkrečiose bylose. Jeigu įstatymai nustato terminus, jų laikymasis ir tinkamumas turėtų būti nuolat kontroliuojami ir vertinami.
3. Jeigu įstatymuose yra numatyta, kad tam tikrų kategorijų bylų nagrinėjimui turėtų būti skiriama pirmenybė arba jos turėtų būti nagrinėjamos skubos tvarka, tuomet ši

bendroji taisyklė turi būti aiškinama protingai, atsižvelgiant į tikslus, dėl kurių šioms byloms buvo suteikta pirmenybė arba numatytas jų nagrinėjimas skubos tvarka.

E. Visų suinteresuotų asmenų (angl. „stakeholders“) bendradarbiavimas

1. Optimali ir numatoma teismo proceso trukmė turėtų būti visų su teismo proceso reglamentavimu, planavimu ir eiga susijusių institucijų bei jame dalyvaujančių asmenų atsakomybė.
2. Veiksmų, būtinų šiame dokumente pateiktų principų ir gairių įgyvendinimui, ypač turėtų imtis įstatymų leidėjai, politikos formuotojai ir už teisingumo vykdymo sistemą atsakingos institucijos.
3. Centrinės institucijos, atsakingos už teisingumo vykdymo sistemą, privalo užtikrinti tinkamas laiko valdymo priemones ir sąlygas, o prireikus imtis veiksmų. Teismų administracijos turi padėti laiko valdymo procesui rinkdamos informaciją ir taip palengvindamos teismo proceso organizavimą. Asmenys, vadovaujantys teismo procesui, turėtų aktyviai dalyvauti planuojant ir organizuojant laiko valdymą.

II. Gairės įstatymų leidėjams ir politikos formuotojams¹

A. Ištekliai

1. Teismų sistema turi turėti pakankamai išteklių, kad laiku susidorotų su nuolatiniu darbo krūviu. Ištekliai turi būti paskirstyti pagal poreikius ir naudojami veiksmingai.
2. Turi būti išteklių, kurie galėtų būti naudojami nenumatyto darbo krūvio pasikeitimo atveju arba tuomet, kai bylos negali būti skubiai išnagrinėtos.
3. Sprendimai dėl išteklių teismų veiklai panaudojimo turėtų būti priimami skatinant veiksmingą laiko valdymą. Prireikus turėtų būti sudarytos galimybės greitai ir veiksmingai perskirstyti išteklius, siekiant išvengti bylų vilkinimo ir neišnagrinėtų bylų skaičiaus augimo.

B. Organizavimas

1. Teisminės institucijos turėtų būti organizuotos taip, kad būtų skatinamas veiksmingas laiko valdymas.
2. Organizacijoje atsakomybė už laiko valdymą arba teismo procesą turėtų būti tiksliai apibrėžta. Turėtų būti įsteigtas skyrius, nuolat analizuojantis teismo proceso trukmę, siekiant nustatyti tendencijas, atlikti pakeitimus ir išvengti su proceso trukme susijusių problemų.
3. Visi organizaciniai pokyčiai, turintys įtakos teismams, turėtų būti išanalizuoti atsižvelgiant į galimą poveikį teismo proceso laiko valdymui.

C. Materialinė teisė

1. Teisės aktai turi būti aiškūs, paprasti, surašyti suprantama kalba ir nesunkiai įgyvendinami. Materialinės teisės pakeitimai turėtų būti gerai parengti.
2. Priimant naujus teisės aktus vyriausybė visada turėtų išanalizuoti jų įtaką naujų bylų kiekiui ir vengti taisyklių bei nuostatų, dėl kurių atsirastų bylų vilkinimas ir pagausėtų neišnagrinėtų bylų.

¹ Kai kuriose sistemose atitinkamas centrinių valdžios institucijų funkcijas (pvz., išteklių skirstymas) atlieka už teisingumo vykdymo sistemą atsakingos institucijos. Tokiu atveju šios gairės galėtų būti taikomos šioms institucijoms.

3. Tiek teismų klientai, tiek ir teismų sistemos institucijos turėtų būti iš anksto informuojami apie teisės aktų pakeitimus, kad galėtų juos laiku ir veiksmingai įgyvendinti.

D. Procedūra

1. Taisyklės dėl teismo proceso turi sudaryti galimybę atsižvelgti į optimalią proceso trukmę. Taisyklės, kurios nepagrįstai vilkina teismo procesą arba yra per daug sudėtingos, turėtų būti naikinamos arba taisomos.
2. Priimant teismo proceso taisykles reikėtų atsižvelgti ir į atitinkamas Europos Tarybos rekomendacijas, ypač į:
 - rekomendaciją R(81)7 *dėl priėmimą prie teisingumo sistemos lengvinančių priemonių*;
 - rekomendaciją R(84)5 *dėl civilinio proceso principų, turinčių pagerinti teisingumo sistemos funkcionavimą*;
 - rekomendaciją R(86)12 *dėl priemonių, leidžiančių užkirsti kelią pernelyg dideliu darbo krūviui teismuose ir jį sumažinti*;
 - rekomendaciją R(87)18 *dėl baudžiamosios teisenos supaprastinimo*;
 - rekomendaciją R(95)5 *dėl apeliacinių sistemų ir procedūrų civilinėse ir komercinėse bylose įvedimo ir funkcionavimo tobulinimo*;
 - rekomendaciją R(95)12 *dėl baudžiamosios teisenos valdymo*;
 - rekomendaciją R(2001)3 *dėl teismo ir kitų teisinių paslaugų teikimo piliečiams naudojant naujausias technologijas*.
3. Rengiant arba darant procesinių normų pataisas reikėtų atsižvelgti ir į šias procedūras taikančių asmenų nuomonę.
4. Pirmiausia procesas turėtų būti koncentruotas ir kartu užtikrintų teismo klientams jų teisę į teisingą ir viešą bylos nagrinėjimą.
5. Tam tikrais atvejais galimybė pateikti apeliaciją gali būti ribota. Atitinkamose bylose (pvz., nedidelės vertės ieškiniai) gali nebūti galimybės pateikti apeliaciją arba gali reikėti leidimo apeliacijai. Akivaizdžiai nepagrįsti apeliaciniai skundai gali būti pripažinti kaip nepriimtini arba atmesti supaprastinta tvarka.
6. Galimybė kreiptis į aukščiausius teismus turi būti ribojama ir taikoma tik byloms, kurios yra vertos dėmesio ir peržiūros.

III. Gairės už teisingumo vykdymo sistemą atsakingoms institucijoms

A. Darbo pasidalijimas

1. Už teisingumo vykdymo sistemą atsakingi subjektai (teismai, teisėjai, administratoriai) ir su teismo procesu profesine prasme susiję asmenys (pvz., ekspertai ir advokatai) turi pareigą pagal kompetenciją padėti tinkamai valdyti teismo proceso trukmę.
2. Visi už teisingumo vykdymo sistemą atsakingi subjektai turi bendradarbiauti nustatant veiklos standartus ir tikslus. Detaliau išdėstant šiuos standartus ir tikslus reikėtų konsultuotis su kitais suinteresuotais asmenimis ir teismų sistemos klientais.

B. Stebėsena

1. Teismo procesų trukmė turi būti stebima analizuojant statistinius duomenis. Turi būti pakankamai informacijos apie tam tikrų kategorijų bylų nagrinėjimo trukmę ir visų teismo proceso stadijų trukmę.
2. Turi būti aiškiai numatyta, kad tam tikrų kategorijų bylų ir/ar atitinkamų teismų standartų ir uždavinių įgyvendinimas yra kontroliuojami.

3. Asmuo, atsakingas už atskiro teismo proceso eigą, turi kontroliuoti, ar laikomasi nustatytų ar su kitomis proceso šalimis sutartų terminų.
4. Stebėseną turėtų būti vykdoma vadovaujantis Vieningomis Europos teismų procesų trukmės stebėsenos gairėmis (angl. *European Uniform Guidelines for Monitoring of Judicial Timeframes – EUGMONT*) (žr. 1 priedą).

C. Intervencija

1. Pastebėjus arba numachių nukrypimų nuo teismo proceso trukmės standartų ir tikslų, būtina imtis skubių veiksmų, siekiant pašalinti šių nukrypimų priežastis.
2. Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į bylas, kurių bendra nagrinėjimo trukmė gali būti pripažinta žmogaus teisės į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką pažeidimu.²
3. Stebėseną turėtų užtikrinti, kad teismo proceso laikotarpis, kuomet niekas nevyksta (laukimo laikas), nebūtų pernelyg ilgas, o jeigu šis laikotarpis vis dėlto yra pernelyg ilgas, būtų imtasi atitinkamų priemonių dėl proceso pagreitinimo ir kompensacijos už proceso vilkinimą.³

D. Atskaitingumas

1. Asmenims už jų veikimą arba neveikimą, jei dėl to procesas yra vilkinamas ir neigiamai įtakoja nustatytą standartų ir tikslų dėl proceso terminų laikymąsi, turėtų būti taikoma atsakomybė.
2. Be asmeninės atskaitomybės už neveiksmingą laiko valdymą valstybė gali būti bendrai arba atskirai laikoma atsakinga už nepagrįstai ilgus teismo proceso trukmės sukeltus padarinius teismo klientui.

IV. Gairės teismų vadovams

A. Informacijos rinkimas

1. Teismų vadovai turėtų rinkti informaciją apie svarbiausias teismo proceso stadijas. Jie turėtų saugoti duomenis apie trukmę tarp šių proceso stadijų. Stebint teismo proceso stadijas reikia vadovautis Laiko valdymo kontrolinio klausimyno (angl. *Time Management Checklist*) ketvirtuoju rodikliu.⁴
2. Surinkta informacija turėtų būti prieinama teismo administratoriams, teisėjams ir centrinėms institucijoms, atsakingoms už teisingumo vykdymo sistemą. Atitinkama forma pateikta informacija taip pat turėtų būti prieinama bylos šalims ir visuomenei.

B. Nuolatinė duomenų analizė

1. Visa surinkta informacija turėtų būti nuolat analizuojama ir naudojama veiklos stebėsenos ir tobulinimo tikslais.
2. Surinkta informacija taip pat turėtų būti prieinama statistinio vertinimo tikslais. Atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugos reikalavimus, surinkti duomenys turėtų būti

² Žr. CEPEJ tiriamąjį darbą Nr. 3 „Teismo procesų trukmė Europos Tarybos valstybėse narėse, pagrįsta Europos žmogaus teisių teismo precedentine teise“.

³ Teismams ir kitoms valstybės institucijoms paskirta pareiga atkreipti dėmesį į teismo proceso laiką, kai nėra vykdomi jokie veiksmai, kyla iš Europos žmogaus teisių teismo praktikos dėl Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio.

⁴ Laiko valdymo kontrolinis klausimynas (CEPEJ (2005) 12 Rev).

prieinami ir nepriklausomiems mokslininkams, ir mokslo institucijoms mokslinės analizės tikslais.

3. Analizės rezultatų ataskaitos su atitinkamomis rekomendacijomis turėtų būti teikiamos kas tam tikrą laikotarpį, bet bent kartą per metus.

C. Nustatyti planiniai tikslai (angl. targets)

1. Be standartų ir planinių tikslų, nustatytų aukštesniu lygmeniu (nacionaliniu, regioniniu), patys teismai taip pat turėtų nusistatyti specifinius planinius tikslus. Teismų vadovams turėtų būti suteikta pakankamai įgaliojimų ir savarankiškumo, kad jie galėtų patys nustatyti arba aktyviai dalyvauti nustatant šiuos tikslus.
2. Planiniai tikslai turėtų aiškiai apibrėžti veiklos uždavinius ir būti įgyvendinami. Jie turėtų būti skelbiami ir periodiškai vertinami.
3. Šie planiniai tikslai gali būti naudojami vertinant teismų veiklą. Jeigu jie nėra įgyvendinti, reikėtų imtis konkrečių veiksmų, siekiant pagerinti padėtį.

D. Krizės valdymas

1. Kai pastebimas akivaizdus nukrypimas nuo teismo nustatytų planinių tikslų, reikėtų imtis specialių priemonių, kad būtų galima skubiai ir tinkamai susidoroti su problemos priežastimis.

V. Gairės teisėjams

A. Aktyvus vadovavimas teismo procesui

1. Teisėjas turi turėti pakankamai įgaliojimų, kad galėtų aktyviai vadovauti teismo procesui.
2. Atsižvelgiant į bendrąsias taisykles, teisėjui turėtų būti suteikta teisė atskirose bylose nustatyti atitinkamus terminus ir koreguoti laiko valdymo procesą pagal bendruosius ir specialiuosius planinius tikslus.

B. Susitarimas su bylos šalimis ir advokatais dėl terminų nustatymo

1. Nustatant terminus teismo procese reikėtų atsižvelgti į teismo klientų interesus. Jie turi teisę dalyvauti planuojant teismo procesą dar ankstyvojoje jo stadijoje.
2. Esant galimybei, teisėjas turėtų pasistengti su visais teismo proceso dalyviais susitarti dėl procesinių veiksmų datų. Pasiiekti susitarimo teisėjui turi padėti atitinkamas teismo personalas (tarnautojai) ir informacinių technologijų galimybės.
3. Nukrypimai nuo numatytų datų turėtų būti minimalūs ir leistini tik dėl pateisinamų priežasčių. Nustatyto laiko termino pratęsimas turėtų būti galimas tik gavus visų teismo proceso šalių sutikimą arba jeigu tai svarbu teisingumo įgyvendinimo tikslais.

C. Bendradarbiavimas ir kitų dalyvių stebėjimas (ekspertų, liudytojų, kt.)

1. Visi teismo procese dalyvaujantys asmenys turi bendradarbiauti su teismo darbuotojais numatytų planinių tikslų ir terminų laikymosi klausimais.
2. Teismo proceso metu teisėjas turi teisę kontroliuoti, ar procese dalyvaujantys asmenys, ypač teismo pakviesti asmenys (pvz.: liudytojai ar ekspertai), laikosi nustatytų terminų.
3. Tinkamos ir veiksmingos priemonės turi būti prieinamos ir taikomos asmenims, kurie nesilaiko teismo nustatytų planinių tikslų ir terminų. Tokiomis priemonėmis galėtų

būti atlyginimo sumažinimas, išbraukimas iš ekspertų sąrašo, baudos ir kitos sankcijos.

D. Piktnaudžiavimo teismo procesu mažinimas

1. Visi bandymai sąmoningai ir tyčia vilkinti teismo procesą turėtų būti varžomi.
2. Už proceso vilkinimą ir nepagrįstai pradėtą procesą turi būti taikomos procesinės sankcijos. Šios sankcijos galėtų būti taikomos bylos šalims arba jų atstovams.
3. Jeigu advokatas šiurkščiai pažeidžia procesines teises (piktnaudžiauja jomis) arba vilkina teismo procesą, apie tai reikėtų pranešti atitinkamai profesinei organizacijai.

**VIENINGOS EUROPOS TEISMŲ PROCESŲ TRUKMĖS
STEBĖSENOS GAIRĖS
(EUGMONT)**

1. Bendroji informacija apie teismus ir teismo procesą

Turima ir vieša informacija apie bendrąją teismų sistemų sandarą turėtų būti prieinama stebėsenos sistemai, daugiau dėmesio skiriant su teismo proceso laiko valdymu susijusiai informacijai. Bendrojo pobūdžio informacijoje turėtų būti pateikiami tikslūs duomenys apie:

- teismų skaičių ir pobūdį, jų kompetenciją;
- teismų procesų skaičių ir pobūdį;
- pirmumo teisę turinčių (skubių) bylų teismo procesus.

Informacija apie teismų sistemą turėtų būti nuolat atnaujinama ir pateikiama bent kartą per metus (kalendorinių metų pradžioje/pabaigoje). Turi būti pateikiama tokio pobūdžio informacija apie teismo procesų skaičių:

- bendras nebaigtų nagrinėti bylų skaičius stebėsenos laikotarpio (pvz., kalendorinių metų) pradžioje;
- naujos bylos (bylos, iškeltos stebėsenos laikotarpiu, pvz., per kalendorinius metus);
- išnagrinėtų bylų skaičius (stebėsenos laikotarpiu baigti teismo procesai priimant sprendimą išnagrinėjus bylą iš esmės, nutraukus bylą, taikiai susitarus ir pan.);
- bendras nebaigtų nagrinėti bylų skaičius stebėsenos laikotarpio pabaigoje.

Informacija apie baigtas nagrinėti bylas gali būti skirstoma pagal bylos baigtį. Bent jau reikėtų išskirti bylas, kurias išnagrinėjus iš esmės buvo priimtas sprendimas, iš bylų su kitokia baigtimi (atsiėmus ieškinį, susitarus, atmetus bylą dėl teisinių pagrindų).

1 pavyzdys

Alpių valstybės teismai

	Teismas arba teismo skyrius	Neišnagrinėtos bylos, 2008-01-01	Naujai iškeltos bylos 2008 m.	Baigtos nagrinėti bylos 2008 m.	Neišnagrinėtos bylos, 2008-12-31
1	Teismas (-ai) A				
2	Teismas (-ai) B				
3	Teismas (-ai) C				
	IŠ VISO				

2. Informacija apie bylų pobūdį

Turi būti pateikiama bendra informacija apie bylas teismuose, taip pat informacija pagal bylų kategorijas. Šiam tikslui reikėtų panaudoti bendras ir visuotinai pripažintas bylų kategorijas skirstant bylas, pavyzdžiui, į civilines, baudžiamąsias ir administracines.

Šias bendrąsias bylų kategorijas galima toliau skirstyti į rūšis ar grupes (pvz., darbo, nužudymų bylos) ir į dar smulkesnius pogrupius ar porūšius (pvz., bylos dėl atleidimo iš darbo darbo bylų kategorijoje).

Šiame etape kiekvienas teismas gali taikyti savo bylų skirstymą į kategorijas. Tačiau toliau pateiktos keturios bylų kategorijos yra privalomos visiems teismams: skyrybų, atleidimo iš darbo, plėšimo ir tyčinių nužudymų.

- *Skyrybų bylos.* Tai dviejų asmenų santuokos sutarties nutraukimas atitinkamos kompetencijos teismo sprendimu. Į šią bylų kategoriją neturėtų būti įtraukiamos skyrybų bylos abiejų šalių susitarimu, dėl sutuoktinių separacijos ir su tuo susijusių padarinių (abipusio sutarimo procedūra, net jeigu ji vykdoma teismine tvarka) arba priimant sprendimą administracine tvarka. Jeigu Jūsų valstybėje yra taikoma neteisminė skyrybų procedūra arba Jūs negalite išbraukti netinkamų bylų iš bendro skaičiaus, prašome tai nurodyti ir pateikti atitinkamus paaiškinimus. Be to, jeigu Jūsų valstybėje skyrybų atveju yra privaloma mediacija arba numatytas laikas savo sprendimo apmąstymui, arba sutuoktinių susitaikymo terminas nėra įtrauktas į teismo proceso trukmę, prašome tai nurodyti ir pateikti atitinkamus paaiškinimus.
- *Atleidimo iš darbo bylos.* Tai bylos dėl darbo (sutarties) nutraukimo darbdavio (privačiame sektoriuje) iniciatyva. Į šią bylų kategoriją neįtraukiamos valstybės tarnautojų atleidimo bylos, pavyzdžiui, dėl drausminės atsakomybės.
- *Plėšimo bylos.* Tai bylos dėl plėšimo iš asmens panaudojant jėgą arba grasinant ją panaudoti. Esant galimybei turėtų būti įtrauktos bylos dėl užpuolimų (rankinių vagystės, ginkluoti užpuolimai) ir neįtrauktos bylos dėl kišenvagystės, turto prievartavimo ir šantažo (pagal Europos nusikaltimų ir baudžiamosios teisenos dokumentų rinkinio apibrėžimą). Neturėtų būti įtrauktos ir bylos dėl mėginimo įvykdyti nusikaltimą.
- *Tyčinių nužudymų bylos.* Tyčinis nužudymas apibrėžiama kaip tyčinis žmogaus gyvybės atėmimas. Esant galimybei turėtų būti įtrauktos bylos dėl užpuolimų, pasibaigusių mirtimi, eutanazijos, vaikžudysčių ir neįtrauktos bylos dėl padėjimo nusižudyti (pagal Europos nusikaltimų ir baudžiamosios teisenos dokumentų rinkinio apibrėžimą). Neturėtų būti įtrauktos ir bylos dėl mėginimo įvykdyti nusikaltimą.

Siekiant palyginti duomenis su kitų Europos sistemų duomenimis, kitos teismo bylų kategorijos (ypač ne visiems žinomos bylų kategorijos) turėtų būti tiksliai aprašytos priede ir pateikta informacija apie šių bylų kiekį.

X miesto teismas

	Bylų tipas	Neišnagrinėtos bylos, 2008-01-01	Neišnagrinėtos bylos, 2008-12-31	Baigtos nagrinėti bylos 2008 m.	Naujai iškeltos bylos 2008 m.
1	Civilinės bylos				
1a	Skyrybų				
1b	Atleidimo iš darbo				
...					
2	Administracinės bylos				
2a	...				
...					
3	Baudžiamosios bylos				
3a	Tyčiniai nužudymai				
3b	Plėšimai				
...					
	IŠ VISO				

3. Informacija apie teismo proceso trukmę

3a. Informacija apie teismo proceso trukmę pagal proceso laiką ir vidutinę/maksimalią trukmę.

Kiekvienas teismas turi rinkti informaciją apie proceso trukmę savo teisme. Per tam tikrą laikotarpį (pvz., kalendorinius metus) nebaigtos ir baigtos nagrinėti bylos turėtų būti stebimos atskirai. Duomenys apie jas turėtų būti skirstomi į grupes pagal bylų išnagrinėjimo trukmę, pavyzdžiui, nebaigtos arba baigtos nagrinėti bylos per mažiau nei 1 mėn., 1–3 mėn., 7–12 mėn., 1–2 m., 2–3 m., 3–5 m. ir daugiau nei 5 m. Be bylų skirstymo pagal jų trukmę taip pat reikėtų apskaičiuoti vidutinę bylų nagrinėjimo trukmę bei pateikti minimalų ir maksimalų nagrinėjimo terminą. Teismo proceso trukmė turėtų apimti tik bylos nagrinėjimo laikotarpį atitinkamame teisme – laikotarpį, kai byla pateko į teismą ir kai byla buvo baigta (pvz., galutinis sprendimas, perdavimas aukštesnės instancijos teismui apeliacijai ir t. t.). Esant galimybei reikėtų atskirti bylas, kurios buvo baigtos išnagrinėjus bylą iš esmės (priėmus teismo sprendimą bylose iš esmės), ir bylas, kurios buvo baigtos kitaip (nutraukus, susitaikius, esant netinkamam teisingumui).

X miesto teismas

2008 m. baigtų nagrinėti bylų trukmė (situacija iki 2008-12-31)												
		Baigtos nagrinėti bylos	Nebaigtos nagrinėti bylos laikotarpio pabaigoje	< 1 mėn.	1–3 mėn.	4–6 mėn.	7–12 mėn.	1–2 m.	2–3 m.	3–5 m.	>5 m.	Bylos nagrinėjimo trukmė, dienomis
1	Civilinės bylos											
1a	Skyrybų bylos											
1b	Atleidimo iš darbo bylos											
...												
2	Administracinės bylos											
2a	...											
...												
3	Baudžiamosios bylos											
3a	Tyčiniai nužudymai											
3b	Plėšimai											
...	...											
	IŠ VISO											

3b. Informacija apie bendrą teismo proceso trukmę

Svarbu, kad bylos teisme taip pat būtų skirstomos pagal jų bendrąją nagrinėjimo trukmę. Bendroji bylos nagrinėjimo trukmė – tai laikotarpis nuo proceso inicijavimo iki bylos baigties (žr. CEPEJ laiko valdymo dokumentų rinkinį ir SATURN gaires). Esant galimybei terminas, reikalingas teismo sprendimo vykdymui, taip pat turėtų būti pateikiamas priede kartu su bendrąja teismo proceso trukme.

4. Teismo proceso stadijų ir laukimo laiko kontrolė

Teismo proceso trukmės stebėseną neturėtų apsiriboti duomenų rinkimu nuo proceso pradžios iki pabaigos. Taip pat reikėtų rinkti informaciją apie pereinamųjų proceso stadijų trukmę. Reikėtų stebėti bent jau parengiamosios teismo proceso stadijos (pvz., laikotarpio tarp proceso pradžios ir pirmojo teismo posėdžio), pagrindinės stadijos (pvz., nuo pirmojo iki paskutiniojo teismo posėdžio nagrinėjant bylą iš esmės) ir baigiamosios proceso stadijos (pvz., nuo paskutiniojo teismo posėdžio iki sprendimo įvykdymo) trukmę. Duomenys apie apeliacinio proceso trukmę arba kitų teisinių priemonių naudojimo trukmę taip pat turėtų būti renkami. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas laikotarpiui, kuomet niekas nevyksta (laukimo laikotarpiui).

Šią statistiką nacionaliniu lygiu turėtų rinkti atitinkama institucija (Teisingumo ministerija, Aukščiausia teismų taryba, kt.).

X miesto teismas

	Bylų tipas	<i>Vidutinė teismo proceso pereinamųjų stadijų trukmė (situacija iki 2008-12-31)</i>					
		<i>Teismo proceso stadijos</i>			<i>Teisės gynimo priemonės</i>		
		Parengiamoji stadija	Bylos svarstymas	Sprendimas	Apeliacija	Kasacija (angl. special recourse)	Kitos priemonės
1	Civilinės bylos						
1a	Skyrybų bylos						
1b	Atleidimo iš darbo bylos						
...	...						
2	Administracinės bylos						
2a	...						
...							
3	Baudžiamosios bylos						
3a	Tyčiniai nužudymai						
3b	Plėšimai						
...	...						
	IŠ VISO						

5. Analitinė informacija ir rodikliai

Remiantis bendrąja informacija apie teismus, bylų skaičių ir jų nagrinėjimo trukmę bei kita su teismais ir teismų sistema susijusia informacija, kitos priemonės gali būti naudojamos kaip teismų veiklos rodikliai ir standartai.

Be to, toliau pateikti rodikliai gali būti naudojami analizuojant ir kontroliuojant trukmę ir kitus teismo terminų supratimui svarbius faktorius:

- 1. Išnagrinėjamų bylų procentas (CR rodiklis):** procentais išreikštas santykis tarp naujai iškeltų ir baigtų nagrinėti bylų per tam tikrą laikotarpį. Pavyzdžiui, jeigu per kalendorinius metus teisme buvo iškelta 500 bylų ir jis tuo pačiu metu išnagrinėjo 550 bylų, tai CR rodiklis bus 110%. Jeigu teismas išnagrinėtų 400 bylų, tuomet CR rodiklis būtų 80%. Didesnis nei 100% CR rodiklis rodo, kad nebaigtų nagrinėti bylų skaičius sumažėjo.
- 2. Išnagrinėtų bylų santykis:** santykis tarp išnagrinėtų ir neišnagrinėtų bylų skaičiaus laikotarpio pabaigoje. Šiam rodikliui nustatyti taip pat reikia apskaičiuoti, kiek kartų per metus (ar kitu numatytu laikotarpiu) buvo išspręstos arba išnagrinėtos tam tikro pobūdžio bylos.
- 3. Bylų nagrinėjimo terminas (DT rodiklis):** lyginamas stebėsenos laikotarpiu išnagrinėtų bylų skaičius ir stebėsenos laikotarpio pabaigoje neišnagrinėtų bylų

skaičius. 365 yra dalinama iš išnagrinėtų bylų skaičiaus, padalinto iš nešnagrinėtų bylų skaičiaus, kad būtų galima šį rodiklį išreikšti dienomis. Šis rodiklis parodo, kaip greitai teismas išnagrinėja gautas bylas, t. y. kiek laiko teismas užtrunka nagrinėdamas tam tikro pobūdžio bylas. Jis taip pat padeda suvokti, kaip teismas susitvarko su bylų srautu.

4. **Darbo veiksmingumo santykis (ER rodiklis):** santykis tarp teismo personalo skaičiaus per metus ir tame pačiame teisme išnagrinėtų bylų skaičiaus metų pabaigoje.
5. **Bendro bylų likučio rodiklis (TB rodiklis):** laikotarpio pabaigoje likusios nešnagrinėtos bylos, apibrėžiamos kaip laikotarpio pradžioje nešnagrinėtų bylų skaičiaus ir tuo pačiu laikotarpiu išnagrinėtų bylų skaičiaus skirtumas. Pavyzdžiui, jeigu kalendorinių metų pradžioje buvo 1000 nešnagrinėtų bylų ir teismas per tuos metus išnagrinėjo 750 bylų, tuomet kalendorinių metų pabaigoje bendrasis bylų likutis bus 250 bylų.
6. **Likusių bylų nagrinėjimas (BR rodiklis):** mėnesiais arba dienomis išreikštas laikas, reikalingas bendrajam bylų likučiui išnagrinėti, apskaičiuojamas kaip santykis tarp bylų skaičiaus ir bylų nagrinėjimo trukmės. Pavyzdžiui, jeigu bendras bylų likutis laikotarpio pabaigoje yra 100 bylų ir teismas per tą laikotarpį išnagrinėjo 200 bylų, tai BR rodiklis bus 6 mėnesiai, arba 180 dienų.
7. **Bylų skaičiaus vienam teisėjui rodiklis (CPJ rodiklis):** tam tikro pobūdžio bylų skaičius, tenkantis teisėjui per atitinkamą laikotarpį. Pavyzdžiui, jeigu kalendorinių metų pabaigoje yra 600 nešnagrinėtų civilinių bylų ir 4 tokias bylas nagrinėjantys teisėjai, tuomet CPJ rodiklis yra 150 bylų.
8. **Nukrypimų rodiklis (SD rodiklis):** nukrypimas nuo tam tikro pobūdžio byloms numatytų tikslų, nustatomas procentais arba dienomis. Pavyzdžiui, jeigu pirmosios instancijos teisme numatyta skyrybų bylas išnagrinėti per 200 dienų, o per kalendorinius metus vidutinė šių bylų nagrinėjimo trukmė yra 240 dienų, tuomet SD rodiklis yra 40 dienų, arba 20%.

PAVYZDŽIAI

Pastaba: 2 priede yra Excel failų su matematinėmis formulėmis, kuriais teismai gali tiesiogiai pasinaudoti pildydami elektronines dokumentų formas. Formas galima rasti tinklalapyje www.coe.int/cepej, dokumentas „SATURN centras“.

Norėdami šį dokumentą naudoti kaip Excel skaičiavimo blanką, du kartus spragtelėkite ant atitinkamos lentelės.

Bylų skaičius teisme – V2.0

Teismas arba teismo skyrius	Bylos			
	Neišnagrinėtos ankstesniojo laikotarpio metu	Iškeltos tam tikru laikotarpiu	Išnagrinėtos	Neišnagrinėtos laikotarpio pabaigoje
Teismas A	362	1027	1089	300
Teismas B	397	1131	1210	318
Teismas C	279	771	853	197
Teismas D	262	1072	1056	278
Teismas E	279	1085	1094	270
Teismas F	999	1014	1312	701
Teismas G	877	1086	1374	589
Teismas H	0	7	7	0
IŠ VISO	3455	7193	7995	2653

Bylų skaičius pagal bylų tipą – V2.0

Bylų tipas	Bylos			
	Neišnagrinėtos ankstesniojo laikotarpio metu	Iškeltos tam tikru laikotarpiu	Išnagrinėtos	Neišnagrinėtos laikotarpio pabaigoje
1. Civilinės bylos				
Skyrybų bylos	362	1027	1089	300
Atleidimo iš darbo bylos	279	771	853	197
...	0	0	0	0
2. Administracinės bylos				
...	0	0	0	0
3. Baudžiamosios bylos				
Plėšimai	279	1085	1094	270
Tyčiniai nužudymai	877	1086	1374	589
...	0	0	0	0
IŠ VISO	1797	3969	4410	1356

Bylų trukmė V.2

Teismas arba teismo skyrius	Bylos										
	Pasiskirstymas										
	Išnagrinėtos bylos	Neišnagrinėtos bylos laikotarpio pabaigoje	< 1 mėn.	1-3 mėn.	4-6 mėn.	7-12 mėn.	1-2 m.	2-3 m.	3-5 m.	> 5 m.	Bylos nagrinėjimo terminas (dienos)
1. Civilinės bylos											
Skyrybų bylos	5456	1915	66 8	1675	1172	1137	781	23	0	0	128.11
Atleidimo iš darbo bylos	1371	428	24 4	774	231	81	40	1	0	0	113.95
...	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	365.00
2. Administracinės bylos											
...	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	365.00
3. Baudžiamosios bylos											
Plėšimai	1161	314	43 8	530	147	35	11	0	0	0	98.72
Tyčiniai nužudymai	7	0	2	4	1	0	0	0	0	0	52.14
...	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	365.00
IŠ VISO	7998	2657	13 52	2983	1551	1253	832	24	0	0	121.26

Bylų nagrinėjimo laikas = 365 : (išnagrinėtų bylų sk./neišnagrinėtų bylų sk.)

Vidutinė teismo proceso trukmė

<i>Vidutinė teismo proceso pereinamųjų stadijų trukmė</i>						
Bylų tipas	<i>Teismo proceso stadijos</i>			<i>Teisės gynimo priemonės</i>		
	Parengiamoji stadija (dienų sk.)	Bylos svarstymas (dienų sk.)	Sprendimas (dienų sk.)	Apeliacija (savičių sk.)	Kasacija (angl. <i>special recourse</i>) (savičių sk.)	Kitos priemonės (savičių sk.)
1. Civilinės bylos						
Skyrybų bylos	80	20	80	18	18	-
Atleidimo iš darbo bylos	60	2	20	18	-	-
...						
2. Administracinės bylos						
...						
3. Baudžiamosios bylos						
Plėšimai	150	30	70	20	15	-
Tyčiniai nužudymai	120	20	60	20	12	-
...						

